

1-nazorat ishi (test)

Chelesta – mo'jizaviy tovushlar cholg'usi

Cholg'u ustalari yangi tovushlarni izlashda davom etishardi. Ular qo'ng'iroqchalarning tovushlaridek yengil va shu bilan birga mayin va nozik yangraydigan cholg'u yaratishni orzu qilishar edi. Shu tariqa eng noodatiy cholg'ulardan biri – **chelesta** dunyoga keldi.

Ogyust Myustel
1842–1919

Chelesta fransuz ustasi **Ogyust Myustel** tomonidan **1886-yilda** ixtiro qilingan. Cholg'u nomi lotincha *caelestis* so'zidan kelib chiqqan bo'lib, **“samoviy”** degan ma'noni anglatadi.

chelesta

Chelesta – klavishli zarbli cholg'u. Musiqachi klavishlarni bosganida, kichik bolg'achalar metall plastinkalarga uriladi. Shu bois chelesta qo'ng'iroqcha kabi sof, jarangli va mayin yangraydi. Uni ko'pincha mo'jiza va ertaklar cholg'usi deb atashadi.

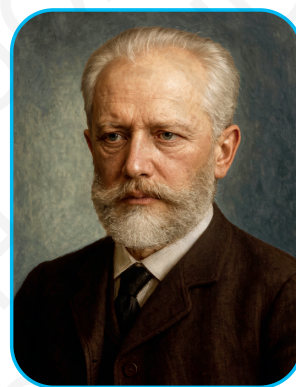
chelestaning ichki tuzilishi

Chelesta bor-yo'g'i to'rtta oktavaga ega, shuning uchun u bosh kuyni ijro etishda kamdan kam qatnashadi. Uning ajib ohangi ertak, mo'jiza va sirlikni yaratishda qo'l keladi.

Kompozitor **Pyotr Chaykovskiy** o'zining Fransiya qilgan sayohatida ilk bor chelestaning yangrashini eshitib, uning noodatiy tovushiga maftun bo'lgan. U cholg'uni sotib olishni va Rossiya keltirishni so'ragan.

P. Chaykovskiy o'zining mashhur **“Qarsildoq”** baletida chelestanidan foydalangan. Aynan shu cholg'u yordamida taniqli **“Draje parisi raqsi”** ijro etilgan, u musiqaga yengillik, joziba va ertaknamo kayfiyat bag'ishlagan.

Pyotr Chaykovskiy
1840–1893

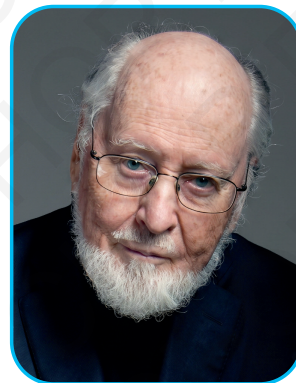
“Draje parisi raqsi”
“Qarsildoq” baletidan
P. Chaykovskiy

7

Ko'p yillar o'tib ham, chelestaning mayin va jilvakor ovozi haqiqiy mo'jiza muhitini yaratishga yordam bermoqda.

Kompozitor **Jon Vilyams** **“Garri Potter va hikmatlar toshi”** filmining **“Xedvig mavzusi”** (Hedwigs Theme) nomli kuyida chelestanidan foydalangan. Musiqaning ilk notalaridanoq go'yoki sehirli va mo'jizaviy olam eshiklari ochiladi.

Jon Vilyams
1932

Bugungi kunda millionlab odamlar Garri Potter haqidagi filmlarning musiqasidan chelesta tovushini tanishmoqda.

“Xedvig mavzusi”
“Garri Potter va hikmatlar toshi” filmidan
Jon Vilyams

8

Musiqiy kashfiyot

Glyukofon – yumaloq shakldagi zamonaviy zarbli musiqiy cholgʻu. Uning yuza qismida har xil uzunlikdagi metall yaproqchalar joylashgan. Uchi yumshoq boʻlgan maxsus tayoqchalar yordamida ushbu yaproqchalar urib chalinadi. Har bir yaproqchani oʻz yangrash notasi bor. **Qisqa yaproqchalar baland tovushda, uzunlari esa past tovushda yangraydi.** Glyukofon tovushi mayin, sof va biroz chelesta yoki qoʻngʻiroqchalar tovushini eslatadi.

Glyukofon yaqinda paydo boʻlganiga qaramay, koʻpgina mamlakatlarda ommalashdi. Undan konsertlarda, musiqa mashgʻulotlarida va hatto filmlar uchun musiqa yaratishda foydalaniladi.

1. Chelesta va glyukofonning yangrashi nimasi bilan bir-biriga oʻxshaydi?
2. Nima uchun glyukofonni noodatiy cholgʻu deb atashadi?
3. Qaysi cholgʻuni jonli ijroda tinglagan boʻlardingiz: chelestanimi yoki glyukofonni? Nima uchun?

- Yana qaysi filmlar, multfilmlar yoki musiqiy asarlarda chelesta yangraganini bilib keling.
- Bu haqida kichik hikoya tayyorlab, keyingi darsda oʻz kashfiyotlaringiz bilan boʻlishing.

